

På lika villkor!

Centerpartiets valplattform 2002

Antagen av förtroenderådet 2002-03-18

Kompass för samhällsförnyare - Centerpartiets valplattform 2002

Livskraft, livskvalitet, självbestämmande

Centerpartiets valplattform har ambitionen att vara en kompass mot framtiden, mer än ett smörgåsbord av politiska förslag. Ambitionen är att knyta ihop våra grundläggande värderingar, som avgör hur samhället utvecklas på sikt, med dagens konkreta sakfrågor. Valplattformen ser därför annorlunda ut än en traditionell valplattform, med listor på förslag vi vill genomföra. Vi har valt att försöka teckna en bild av hur vi vill förnya samhället, med utgångspunkt i våra egna värderingar. Värderingar som vi upplever har stort stöd i samhället omkring oss.

I vårt politiska arbete utgår vi från idén om *livskraft* - tron på människors förmåga att själva skapa, bara de får rätt förutsättningar. Det förutsätter också ett långtgående *självbestämmande* - människors möjligheter att ta ansvar, enskilt och tillsammans. Det ger också grunden för ökad livskvalitet.

Vad *livskvalitet* är kan bara varje enskild människa avgöra för sig. Politikens uppgift är att ge lika villkor för alla människor att eftersträva sina drömmar, inte att vare sig bestämma vad som är det goda livet eller hur människor bör uppnå det. Kravet på lika villkor är högt ställt - både i att ge rättvisa förutsättningar för var och en och i att avstå från att försöka kontrollera människors livsval. Genom en sådan politik läggs grunden för ett samhälle där människor får växa. Så anser vi att Sverige kan bli ett land med stora möjligheter, långsiktig tillväxt och hållbar välfärd.

Sverige - en del av en värld i ständig förändring

Utvecklingen i vår omvärld erbjuder stora möjligheter. Allt fler människor lever i länder med demokrati. Insikten om att ekonomin måste ta mänskliga och miljömässiga hänsyn sprider sig. Teknisk utveckling bidrar till ökat välstånd och minskar avstånden mellan människor. Medicinska upptäckter ökar våra möjligheter att förebygga och bota sjukdomar.

För Sverige finns stora möjligheter i den globaliserade världen. Med sunda statsfinanser i grunden, hög levnadsstandard, utbildade och kunniga människor kan vi ta vara på många av morgondagens möjligheter.

Det finns också hot. De senaste åren har klyftorna vidgats och blivit tydligare globalt; framför allt mellan världens fattiga och rika. Även om demokratin som styrelseskick erövrat världen de senaste åren så är bristande möjligheter till reellt demokratiskt inflytande påtagligt i många sammanhang. Brist på rent vatten riskerar att bli en stor konfliktfråga i delar av världen. Fattigdom och bristande biståndsvilja försvårar bekämpning av sjukdomar som Hiv/Aids. På många sätt drabbas kvinnor och barn värst av fattigdom, social oro och militära konflikter på olika håll.

Klyftorna har blivit tydligare även i Sverige; både socialt och regionalt. De som haft goda förutsättningar har lyckats, i skolan, arbetslivet och socialt. Andelen sjukskrivna och förtidspensionerade ökar dramatiskt, medan insatser för att förebygga ohälsa varit otillräckliga. De som haft sämre förutsättningar har drabbats hårt när det offentliga tvingats dra sig tillbaka i lågkonjunkturen. De löften som tidigare utfärdats och som gjort människor beroende av politisk välvilja har de senaste åren slagit tillbaka på dem som de var tänkta att hjälpa. Ofta ser vi hur enskilda människor underordnas välfärdssystemen. Människan förutsätts anpassa sig till regelverket istället för att myndigheter tillämpar regler och system efter människors förutsättningar.

Den regionala klyvningen av Sverige har accelererat; regioner med låg tillväxt har tappat än mer i förhållande till några få tillväxtcentra. Orter på tillbakagång, framför allt på landsbygden, har tappat än större delar av sin befolkning. Samtidigt har koncentrationen fört med sig problem på de orter som fått stor inflyttning; andrahandslägenheter utan trygghet i boendet, stora sociala kostnader och trängsel riskerar minska livskvaliteten för många i de stora städerna. Samtidigt som man i Stockholm planerar för hundratusentals nya bostäder, kan man på andra håll i landet börja räkna ned för när små orter upphör att existera.

De kommande åren krävs en annan politik, som bidrar till att läka de sociala och regionala klyftorna.

En ny färdriktning

Centerpartiet vill åstadkomma lika villkor för människor att själva och tillsammans ta ansvar för sin framtid. Det står i skarp kontrast till en politik som utgår från att människor är svaga och måste tas om hand och som bygger på bidrag och utjämning i efterhand. Men lika villkor står också i skarp kontrast till en känslökall politik som inte vill se och åtgärda orättvisorna och som lämnar människor som inte haft tur i livet åt sitt öde. Vi vill hela Sverige.

Vi vill verka för lika villkor och lika chanser i stället för att försöka garantera lika utfall. Lika villkor innebär inte att alla alltid ska behandlas likadant; snarare handlar det om att se till varje människas särskilda förutsättningar och behov vid olika skeden. Staten ska stå

stark i det som är dess uppgift - att ge de rättvisa förutsättningarna - men också acceptera att människor förvaltar sina möjligheter på olika sätt.

Det krävs också en ny balans för att åstadkomma långsiktigt uthållig välfärd. Åldersfördelningen leder till att allt färre skall klara försörjning och omhändertagande av allt fler äldre och internationellt beroende som sätter gränser för hur skatter utformas är viktiga motiv för en sådan ny balans. Framför allt handlar det dock om att öka människors möjligheter att gemensamt ta ett större ansvar för, och en fördjupad delaktighet i, skötseln av gemensamma uppgifter. Den sociala ekonomin, som t.ex. alternativa driftsformer, måste därför ges ett större utrymme och rättvisa villkor att verka inom den offentliga sektorn. Därför ska till exempel byalag och andra organisationer i det civila samhället ses som en resurs och stödjas.

En politik för lika villkor är en sund politik som förebygger problem snarare än försöker lappa dem i efterhand. Den syftar till att öka hälsan och därigenom minskar belastningen på sjukvården. Den fokuserar på barns möjligheter tidigt i livet i stället för att försöka kompensera bristande kunskaper i vuxenutbildningen. Den ger småföretag möjlighet att utvecklas genom rättvisa förutsättningar i stället för att försöka ge konstgjord andning genom olika stöd. Den ökar människors ekonomiska utrymme genom sänkt skatt i stället för ökade bidrag.

Lika villkor genom mångfald

Lika villkor handlar om att se till varje enskild människa, hennes möjligheter och behov, och att utforma politiken efter detta. Det förutsätter att man kan se individen i varje sammanhang, men också identifiera de strukturer som förtrycker och minskar människors möjligheter att växa. Människors kön, etniska bakgrund, sexuella läggning, ålder eller funktionshinder ska inte avgöra deras framtid.

Kampen för jämställdhet får aldrig reduceras till en fråga endast för kvinnor. Den förutsätter att män och kvinnor tillsammans arbetar för att förändra diskriminerande strukturer och häva den rådande könsmaktsordningen. En jämn fördelning av makt och resurser mellan könen ska åstadkommas. Integration innebär att förena tydlighet om grundläggande värden med större öppenhet och ökad förståelse för och utbyte mellan olika kulturer. Ett samhälle som bejakar mångfald är ett samhälle som inte bara är bättre för den enskilda människan, utan också mer framgångsrikt som helhet.

Konkret krävs ett arbete för att förändra attityder, något som måste börja redan i skolan. Människor som söker en fristad i Sverige ska omedelbart komma i kontakt med det svenska samhället genom arbetsmarknaden. Inom hälso- och sjukvården måste förståelse för både kvinnors och mäns behov och förutsättningar ersätta en ensidig manlig norm. Den offentliga sektorn har ett stort ansvar för att vara föregångare både i fråga om attityder i arbetslivet och lönesättning. En könsanalys och krav på att beslut ska öka jämställdheten - "jämtegrering" - måste föregå politiska beslut på alla nivåer. En samlad lagstiftning som omfattar all form av diskriminering ska vara tillämplig i vanliga domstolar.

Lika villkor för självbestämmande

Människor kan och vill ta ansvar för sig själva och för varandra. Den maktlöshet många upplever i dag bidrar både till att minska tilltron till demokratin och till sämre välbefinnande hos människor. Ett ökat självbestämmande för människor förutsätter långtgående förändringar på många håll i samhället.

Vi vill stå på medborgarens sida, oavsett var besluten fattas. De kommande åren krävs ett systematiskt arbete för att se över på vilka sätt medborgarens vardagsfrihet inskränks och konkreta förslag behövs för att öka självbestämmandet. Fler beslut ska fattas så nära medborgarna som möjligt och den lokala nivåns ställning stärkas.

En avgörande reform för att öka självbestämmande för många är att förändra inkomstbeskattningen. För att bryta bidragsberoendets vanmakt vill vi sänka skatterna kraftigt för dem med låga och normala inkomster. Det ekonomiska självbestämmandet ska öka.

Lika villkor för barn och ungdomar

En grundskola som ger alla barn tillräckliga kunskaper är den viktigaste vägen till utveckling och framgång. Skolan måste ta vara på barns lust att lära. Den måste ta hänsyn till att barn är olika och lär på olika sätt - en del genom böcker, andra genom att göra saker med händerna. Den måste också utgå från barns behov av fysisk aktivitet, hälsosam mat och en god arbetsmiljö.

Skolan måste också ta hänsyn till att barn behöver olika lång tid. Skolan bör därför utgå från kunskapsmålen snarare än antalet år i skolbänken.

Den goda skolan kan bara formas lokalt på varje skola. Vi vill ge skolan förutsättningar både i form av resurser och ökat självstyre där lärare, elever och föräldrar tar ansvaret för att skapa bra lärmiljöer. Det förenas med höga krav på resultat och tydliga åtgärder på de skolor som inte når målen.

Familjerna ska ha frihet att utforma sin egen vardag. Ökad valfrihet och mångfald i alla omsorgsformer innebär bl.a. en ersättning direkt till familjerna, som omfattar alla barn och som gör det möjligt för alla familjer att välja omsorgsform, också att tillbringa mer tid med barnen.

Lika villkor för hälsa och välbefinnande

För att få en bättre jordmån för hälsa och välbefinnande måste politiken utgå från idén om livskvalitet och insatser i tidig ålder snarare än att endast bota i efterhand. Arbetslivet måste utgå från ett hälsoperspektiv på människan och insatser göras för att förebygga och rehabilitera, i stället för att utförsäkra och pensionera. Ökad kontroll över den egna situationen och större makt över det egna arbetet är avgörande för ökad hälsa i samhället. Större möjligheter att förena familjeliv med arbete förutsätter insatser för ett mer barnvänligt arbetsliv.

Väntetiderna till vården ska vara korta - för alla, inte bara för dem med mest pengar. En

nationell vårdgaranti och en rehabiliteringsgaranti syftar till att snabbt återställa människors hälsa och göra det möjligt att komma tillbaka till arbetslivet. Människor ska ha valfrihet också i välfärden; inom ramen för den gemensamt finansierade välfärden behövs en ökad mångfald bland producenter av välfärdstjänster. Vi måste kunna känna trygghet inför vår egen och anhörigas ålderdom.

Livsmiljön är på många sätt viktig för människors välbefinnande. Trygghet och livskvalitet måste vara vägledande i hela samhällsplaneringen. Det kan åstadkommas både genom offentliga insatser, som synliga poliser, intensifierad drogbekämpning, snabba utredningar, myndighetssamverkan och genom frivillig samverkan människor emellan. Att bevara naturmiljöer och närhet till grönområden liksom tillgång till kulturella upplevelser är viktigt för att människor ska kunna må bra.

Lika villkor för företagsamhet

Människors nyfikenhet och skaparlusta är grunden för ekonomin. Företag behövs för att skapa resurser för gemensamma åtaganden och för att människor ska kunna finna jobb. Samhället måste uppmuntra både kvinnor och män att både starta och utveckla företag, liksom att utveckla sin kreativitet som anställd.

Småföretagandet är basen i ekonomin. Det är också där man finner de företag som ska växa och bli stora. De kommande åren vill vi åstadkomma sådana förutsättningar för små företag att ytterligare 300 000 människor kan få jobb i småföretag eller hos nya entreprenörer. En politik för småföretagande måste se till företagaren - inte bara till företagen. Ett viktigt steg är att åtgärda diskrimineringen av företagare i a-kassa och föräldrapenning.

Sverige ska ha ett småföretagarklimat i världsklass. Vi vill göra det lättare att anställa människor genom att sänka arbetsgivaravgifterna. Skatter ska anpassas också efter små företags villkor och reglerna som omgärdar företagandet förenklas. Svenskt lantbruk ska kunna konkurrera på lika villkor. Särskilda insatser ska göras för att öka andelen kvinnliga företagare.

Lika villkor för livskraft i hela landet

Människor har rätt att bo och verka var de vill. Oavsett var vi bor, vill vi också bidra till det gemensamma. Stad och landsbygd har gemensamma intressen men skilda förutsättningar. Det krävs därför olika insatser till olika områden från samhället som syftar till att ge lika villkor. Fungerande och aktiv växelverkan mellan stad och landsbygd bidrar till en positiv utveckling och ökad tillväxt. En politik för livskraft i hela landet måste utgå från detta.

Ett av politikens viktigaste uppdrag är att åstadkomma lika villkor för människor att bo, arbeta och driva företag i hela landet. Därför vill vi inrikta insatserna på den grundläggande service som krävs för att det ska fungera. Statliga företag och myndigheter - posten, SJ, polisen - måste ges tydliga direktiv för fungerande service överallt. Staten måste ta sitt ansvar för forskning och högre utbildning likväl som för

fungerande kommunikationer - både vägar och bredband - i hela landet. En fungerande skatteutjämning lägger grunden för den kommunala servicen i stora delar av landet.

Inriktningen på att åstadkomma lika villkor innebär också att vi ställer stora krav på landets regioner och kommuner. Vi är beredda att ge förutsättningar, makt och resurser. Det innebär också att man lokalt får axla ansvaret för vad man gör med dem.

Hållbar utveckling

Grunden för att kunna erbjuda lika villkor är att ekonomin åstadkommer resurser, för enskilda människor och för det gemensamma. En hållbar ekonomisk utveckling är därför en hörnsten i vår politik. Hållbar utveckling i Sverige förutsätter också en hållbar utveckling globalt.

Utvecklingen måste vara ekologiskt uthållig. Tillväxten måste ske genom att bruka utan att förbruka. Den måste ske på de villkor naturen ställer upp, sluta kretsloppen och minska förbrukningen av ändliga naturresurser. Klimatfrågan är den största globala utmaningen. Vi ska vara ett föredöme och bidra till en lösning. Sverige ska ha de bästa villkoren i världen för företag som tar miljöansvar.

Utvecklingen måste vara socialt uthållig. Den måste omfatta hela samhället och alla människor för att bevara trovärdigheten. En särskild utmaning är att ge förutsättningar för länder som dignar under skuldbördor att åstadkomma utveckling. Därför måste en omfattande avskrivning av de fattigaste ländernas skulder komma igång och en fri och rättvis handel stödjas.

Utvecklingen måste också vara ekonomiskt uthållig. Den måste generera överskott för att betala av våra skulder och den får inte bygga på löften som våra barn ska betala.

Vårt uppdrag för framtiden

Utvecklingen i Sverige och i världen är inte ödesbestämd; utvecklingen ligger i allas våra händer. Liksom enskilda människor kan spela en avgörande roll i historien, spelar politiska vägval en stor roll i ett lands utveckling. Vägvalet står mellan dagens regering som passivt ser på utvecklingen, försöker förvalta det som varit och helst talar tyst om framtiden och en ny regering som vill ta vara på möjligheterna, som också ser hoten men inte står passiv inför dem. Sverige behöver en ny politisk inriktning och en ny regering med ett starkt Centerparti.

För att ett maktskifte ska komma till stånd krävs mer än hård kritik av regeringens tillkortakommanden. Det krävs också ett positivt alternativ till regeringens passiva förvaltande. Ett sådant alternativ måste också utgå från de orättvisor och problem människor upplever i vardagen. Vi vill verka för en politik som strävar efter att åstadkomma ökad livskraft, livskvalitet och självbestämmande i hela landet.

Att förändra samhället i grunden kan inte göras över en natt; sådana löften blir snarast till hot som riskerar att kasta ut människor i otrygghet och osäkerhet inför framtiden. Sex

decenniers socialdemokratiskt maktinnehav de senaste sjuttio åren har naturligtvis satt sina spår. Det måste få ta tid att förändra. Och därför handlar valet i september inte bara om de kommande fyra åren, utan om att begära stöd för ett mer långsiktigt arbete än så.

Och utmaningen är inte liten; den handlar om hur Sverige åter ska bli ett välfärdsland i världsklass. Ska man spela i toppen, räcker det inte med att vara bäst i Sverige.